# BESCHIKKING VAN DE COMMISSIE

## van 9 december 2004

## in een procedure op grond van artikel 81 van het EG-Verdrag en artikel 53 van de EER-overeenkomst (Zaak C.37.533 — Cholinechloride)

*(Kennisgeving geschied onder nummer C(2004) 4717)*

**(Slechts de tekst in de Duitse, de Engelse en de Franse taal is authentiek)**

**(Voor de EER relevante tekst)**

(2005/566/EG)

*Op 9 december 2004 heeft de Commissie een beschikking gegeven in een procedure op grond van artikel 81 van het EG-Verdrag en artikel 53 van de EER-overeenkomst. Overeenkomstig de bepalingen van artikel 30 van Verordening (EG) nr. 1/2003 van de Raad [1] publiceert de Commissie hierbij de namen van de partijen en de belangrijkste punten van de beschikking, met inbegrip van de opgelegde sancties, rekening houdend met het rechtmatige belang van ondernemingen bij de bescherming van hun commerciële belangen. Een niet-vertrouwelijke versie van de volledige tekst van de beschikking in de authentieke talen van de zaak en in de werktalen van de Commissie is te vinden op de website van het directoraat-generaal Concurrentie op het volgende adres: http://europa.eu.int/comm/competition/index_nl.html*

## I. BEKNOPTE BESCHRIJVING VAN DE INBREUK

### 1. Inleiding

(1) Deze beschikking is gericht tot Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Nederland BV, Akzo Nobel Chemical Internationals BV, Akzo Nobel Chemicals BV en Akzo Nobel Functional Chemicals BV, hoofdelijk aansprakelijk, (hierna „Akzo Nobel" genoemd), BASF AG (hierna „BASF" genoemd), Bioproducts Incorporated (hierna „Bioproducts" genoemd), Chinook Group Limited Partnership en Chinook Group Limited, hoofdelijk aansprakelijk, (hierna „Chinook" genoemd), DuCoa LP (hierna „DuCoa" genoemd) en UCB SA (hierna „UCB" genoemd).

(2) De adressaten van deze beschikking namen deel aan één enkele voortgezette inbreuk op artikel 81, lid 1, van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap (hierna „EG-Verdrag" genoemd) en, vanaf 1 januari 1994, op artikel 53, lid 1, van de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte (hierna de „EER-overeenkomst" genoemd), die het gehele EER-grondgebied bestreek.

(3) De Commissie heeft een onderzoek ingesteld naar de wereldwijde cholinechloride-industrie na in april 1999 een verzoek om clementie te hebben ontvangen van de in de Verenigde Staten gevestigde leverancier Bioproducts. Het onderzoek bestreek de periode van 1992 tot eind 1998 (hierna „de onderzochte periode" genoemd).

[1] PB L 1 van 4.1.2003, blz. 1. Verordening gewijzigd bij Verordening (EG) nr. 411/2004 (PB L 68 van 6.3.2004, blz. 1).

### 2. De markt voor cholinechloride

(4) Cholinechloride behoort tot het B-complex van in water oplosbare vitaminen (vitamine B4). Het wordt hoofdzakelijk in de diervoederindustrie gebruikt als een traditioneel toevoegingsmiddel voor met name pluimvee- en varkensvoer om de groei te bevorderen, de sterfte te verminderen, het voerrendement te verbeteren, de eierproductie te verhogen en de kwaliteit van het vlees te verbeteren.

(5) Aan het begin van de onderzochte periode werd cholinechloride hoofdzakelijk in Europa en Noord-Amerika (Verenigde Staten en Canada) geproduceerd, hoewel China, India, Japan, Korea en Taiwan ook over productiecapaciteit beschikten. De Noord-Amerikaanse producenten voerden uit naar Midden- en Zuid-Amerika, Europa, Zuidoost-Azië en het Verre Oosten. De Europese producenten begonnen naar Midden- en Zuid-Amerika, Afrika, Zuidoost-Azië en het Verre Oosten uit te voeren. De Europese en Noord-Amerikaanse producenten hadden ook productiefaciliteiten in andere delen van de wereld en waren bezig de lokale productie uit te breiden om de vervoers- en opslagkosten te drukken en meer door te dringen op lokale markten. Zo creëerde BASF productiefaciliteiten in Mexico, Brazilië en Thailand, Akzo Nobel en UCB in China, Ducoa in Mexico en Chinook in Singapore.

(6) De wereldwijde markt voor chlorinechloride had in 1997, het laatste volledige jaar van de inbreuk, een omvang van naar schatting 183,7 miljoen EUR, waarbij de EER 52,6 miljoen voor haar rekening nam. De producenten die bij de inbreuk betrokken waren, hadden tijdens de onderzochte periode meer dan 80 % van de wereldmarkt in handen. De Europese producenten hadden bijna 80 % van de EER-markt in handen.

### 3. **Beschrijving van het kartel**

(7) Wat de EER aangaat, opereerde het cholinechloridekartel op twee verschillende, maar nauw met elkaar verbonden niveaus, het mondiale en het Europese niveau. Op het mondiale niveau namen alle producenten tot welke deze beschikking gericht is, tussen juni 1992 en april 1994 deel aan concurrentiebeperkende activiteiten betreffende de EER. Deze activiteiten behelsden de vaststelling en verhoging van de wereldprijzen, de toewijzing van wereldmarkten, de controle over distributeurs en verwerkende bedrijven, alsmede de uitwisseling van commercieel gevoelige informatie.

(8) De Noord-Amerikaanse producenten namen niet deel aan een aantal andere concurrentiebeperkende bijeenkomsten die louter bedoeld waren voor de Europese producenten teneinde hun gedrag op de Europese markt te coördineren. Deze bijeenkomsten vonden plaats in de periode van maart 1994 tot oktober 1998. Deze gingen over de vaststelling en verhoging van prijzen (zowel voor de EER als geheel als voor bepaalde nationale markten of individuele afnemers), de toewijzing van individuele afnemers aan de deelnemende ondernemingen, de toewijzing van marktaandelen aan elke onderneming op de EER-markt als geheel, de controle over distributeurs en verwerkende bedrijven en de uitwisseling van commercieel gevoelige informatie.

(9) De Commissie is tot de conclusie gekomen dat de afspraken op zowel mondiaal als Europees niveau deel uitmaakten van een algemeen plan dat de hoofdlijnen aangaf voor het optreden van de kartelleden in de EER en hun individuele commerciële gedragingen inperkte omwille van één enkel concurrentiebeperkend, economisch doel, namelijk de vervalsing van de normale concurrentievoorwaarden in de EER voor cholinechloride. De Noord-Amerikaanse producenten namen gedurende enige tijd (van oktober 1992 tot april 1994, een periode van één jaar en zes maanden) deel aan het algemene plan en de Europese producenten gedurende de hele periode (van oktober 1992 tot september 1998, een periode van vijf jaar en elf maanden).

## II. **GELDBOETEN**

### 1. **Verjaringstermijn**

(10) De Noord-Amerikaanse producenten beëindigden hun deelname aan de inbreuk aan het eind van de mondiale bijeenkomst die tussen 14 en 20 april 1994 plaatsvond. Op 26 mei 1999 nam de Commissie de eerste stap om de inbreuk te onderzoeken. Aangezien dit meer dan vijf jaar nadat de Noord-Amerikaanse producenten hun deelname aan de inbreuk hadden beëindigd [1], plaatsvond, kunnen er geen geldboetes worden opgelegd aan de Noord-Amerikaanse producenten, Bioproducts, Chinook en DuCoa.

[1] Zie artikel 1 van Verordening (EEG) nr. 2988/74 van de Raad (PB L 319 van 29.11.1974, blz. 1) en artikel 25 van Verordening (EG) nr. 1/2003.

### 2. **Basisbedrag**

*Zwaarte van de inbreuk*

(11) De inbreuk bestond in dit geval in de eerste plaats uit geheime afspraken tussen kartelleden om de prijzen in de EER vast te stellen, wat gepaard ging met een verdeling van de markt en een gecoördineerd optreden tegen concurrenten op deze markt. Dergelijke horizontale beperkingen behoren door hun aard tot de ernstigste schendingen van artikel 81, lid 1, van het Verdrag en artikel 53, lid 1, van de EER-overeenkomst. Gezien de aard van de begane inbreuk en het feit dat deze de hele gemeenschappelijke markt en, na de oprichting ervan, de gehele EER bestreek, is de Commissie van mening dat Akzo Nobel, BASF en UCB een zeer ernstige inbreuk hebben gemaakt op artikel 81, lid 1, van het Verdrag en artikel 53, lid 1, van de EER-overeenkomst. In de ogen van de Commissie zijn deze factoren van dien aard dat de inbreuk als zeer ernstig moet worden aangemerkt, ook al kunnen de feitelijke gevolgen van de inbreuk niet worden gemeten.

*Gedifferentieerde behandeling*

(12) In de categorie zeer zware inbreuken biedt het scala aan mogelijke boetebedragen de mogelijkheid om ondernemingen verschillend te behandelen teneinde rekening te houden met het daadwerkelijke economische vermogen van de inbreukmakers om de mededinging aanzienlijke schade te berokkenen. Aangezien de inbreuk op mondiaal niveau begon met de deelname van Noord-Amerikaanse ondernemingen die er onder andere in toestemden zich van de Europese markt terug te trekken, acht de Commissie het in dit geval op zijn plaats om uit te gaan van de mondiale marktaandelen van de inbreukmakende ondernemingen om hun respectieve gewicht te bepalen. Chinook was de grootste marktdeelnemer ter wereld met een marktaandeel van 19,3 %. Deze onderneming wordt derhalve tot de eerste categorie gerekend. DuCoa wordt met een marktaandeel van 16,3 % in de tweede categorie gerangschikt. UCB, Bioproducts en Akzo Nobel, met marktaandelen van respectievelijk 13,4 %, 12,2 % en 12 %, worden in de derde categorie gerangschikt. En BASF ten slotte wordt met een marktaandeel van 9,1 % in de vierde categorie geplaatst.

*Voldoende afschrikkende werking*

(13) In de categorie zeer zware inbreuken biedt het scala aan mogelijke boetebedragen ook de mogelijkheid om boeten vast te stellen op een niveau dat een voldoende afschrikkende werking garandeert, waarbij rekening wordt gehouden met de omvang van elke onderneming. In dit verband merkt de Commissie op dat in 2003, het laatste boekjaar vóór deze beschikking, de omzet van UCB 3 miljard EUR bedroeg, die van Akzo Nobel 13 miljard EUR en die van BASF 33,4 miljard EUR. Daarom acht de Commissie het passend om de boete voor Akzo Nobel met een factor 1,5 en die voor BASF met een factor 2 te vermenigvuldigen.

*Duur*

(14) Akzo Nobel, alsmede BASF en UCB, namen ten minste deel aan de inbreuk van 13 oktober 1992 tot en met 30 september 1998, wat neerkomt op een periode van vijf jaar en elf maanden.

### 3. **Verzwarende omstandigheden**

*Recidive*

(15) Voordat de inbreuk plaatsvond, had de Commissie al verbodsbeschikkingen wegens kartelactiviteiten tegen BASF uitgevaardigd, te weten Beschikking 69/243/EEG ([1]) en Beschikking 94/599/EG ([2]). Het feit dat BASF in hetzelfde soort gedrag verviel, weliswaar in een andere sector dan die waarin haar voorheen sancties waren opgelegd, geeft aan dat de eerdere sancties BASF niet ertoe hadden aangezet haar gedrag over de hele linie te wijzigen. Dit vormt voor de Commissie een verzwarende omstandigheid die een verhoging met 50 % van het basisbedrag van de aan BASF op te leggen geldboete rechtvaardigt. 50 % is het gebruikelijke percentage dat de Commissie toepast bij recidive.

### 4. **Verzachtende omstandigheden**

*Vroegtijdige beëindiging van de inbreuk*

(16) BASF en UCB maken aanspraak op een vermindering wegens vroegtijdige beëindiging. Kartelinbreuken vormen door hun aard flagrante schendingen van de antitrustregels. Deelnemers aan dergelijke inbreuken beseffen in de regel zeer wel dat zij zich met onwettige praktijken inlaten. De Commissie is ten aanzien van dergelijke gevallen van welbewuste onrechtmatige gedragingen van mening dat het feit dat een onderneming een einde maakt aan deze gedragingen voordat de Commissie ingrijpt, slechts in zoverre hoeft te worden beloond dat de duur van de inbreuk voor de betrokken onderneming korter zal zijn dan anders het geval zou zijn geweest.

*Niet-tenuitvoerlegging*

(17) Akzo Nobel, BASF en UCB voeren aan dat de inbreuk, of elementen daarvan, niet, niet volledig of niet doeltreffend ten uitvoer zijn gelegd. Volgens de Commissie zijn de afspraken, voorzover deze betrekking hadden op de EER-markt, wel ten uitvoer gelegd, althans door de Europese producenten. Dit geldt met name voor belangrijke elementen zoals prijzen en toewijzing van klanten in Europa en controle op de verwerkende bedrijven, ook al slaagde men er niet geheel in daadwerkelijk een effect op de markt teweeg te brengen, omdat er nog altijd concurrentie op die markt was. Er is geen enkele aanwijzing dat de onderhavige drie producenten de wens hadden of stappen hebben genomen om zich welbewust te onthouden van de nakoming van de voor de EER gemaakte afspraken in de periode waarin deze van toepassing waren.

*Duur van het onderzoek*

(18) BASF betoogt dat er een vermindering dient te worden toegestaan vanwege de lange duur van het onderzoek. De Commissie merkt op dat er in principe geen verplichting voor haar bestaat om de geldboete te verlagen vanwege de duur van een onderzoek. De normale verjaringstermijnen die in artikel 25 van Verordening (EG) nr. 1/2003 zijn aangegeven, zijn van toepassing. In lid 5 van dat artikel wordt met name bepaald dat de verjaring uiterlijk intreedt op de dag waarop een termijn gelijk aan tweemaal de verjaringstermijn is verstreken zonder dat de Commissie een geldboete of een dwangsom heeft opgelegd. Deze periode is in deze procedure nog lang niet verstreken.

*Crisissituatie*

(19) BASF betoogt dat er een vermindering dient te worden toegestaan vanwege het zogenaamde feit dat de cholinechloride-industrie in een crisissituatie verkeerde. De Commissie merkt op dat het feit dat een onderneming geen winst weet te maken op een bepaalde commerciële activiteit, haar geen vrijbrief geeft om geheime afspraken te maken met concurrenten om afnemers en andere concurrenten te bedriegen. Over het algemeen komen kartels niet tot stand wanneer ondernemingen grote winsten maken, maar juist wanneer een sector problemen ondervindt.

*Disciplinaire maatregelen en nalevingsprogramma*

(20) BASF betoogt dat zij een vermindering dient te krijgen omdat zij disciplinaire maatregelen heeft genomen tegen medewerkers die betrokken waren bij de inbreuk, en omdat zij een nalevingsprogramma heeft ingevoerd. Hoewel de Commissie het toejuicht dat ondernemingen maatregelen nemen om in de toekomst kartelinbreuken te vermijden, veranderen dergelijke maatregelen niets aan de realiteit van de inbreuk en aan de noodzaak om deze bij deze beschikking naar behoren te bestraffen.

([1]) PB L 195 van 7.8.1969, blz. 11.
([2]) PB L 239 van 14.9.1994, blz. 14.

*Doeltreffende samenwerking buiten de clementieregeling van 1996*

(21) UCB was de eerste onderneming die de Commissie uit eigen beweging op hoogte bracht van het feit dat de Europese producenten naast de bijeenkomsten op mondiaal niveau ook een aantal bijeenkomsten onder elkaar op Europees niveau hadden gehouden. Op basis van de bewijzen die UCB vrijwillig over deze bijeenkomsten had verstrekt, kon de Commissie de duur van de inbreuk op vijf jaar en elf maanden stellen. Indien de Commissie alleen op de hoogte zou zijn geweest van de afspraken op mondiaal niveau, zou de duur van de inbreuk één jaar en zes maanden hebben bedragen. Om UCB voor deze verlenging van de duur te belonen, acht de Commissie het passend om UCB een vermindering van het basisbedrag met 25,8 % toe te staan wegens verzachtende omstandigheden. Deze vermindering komt overeen met de 40 % waarmee het basisbedrag zou worden verhoogd doordat de duur van de inbreuk vijf jaar en elf maanden bedraagt in plaats van één jaar en zes maanden.

## 5. **Toepassing van de clementieregeling van 1996**

*Belangrijke vermindering van de geldboete („Deel D": Vermindering van 10 tot 50 %)*

(22) Akzo Nobel, BASF en UCB hebben alle drie in verschillende stadia van het onderzoek met de Commissie samengewerkt teneinde in aanmerking te komen voor de gunstige behandeling die voorzien is in de clementieregeling van 1996, die op deze procedure van toepassing is ([1]).

*BASF*

(23) BASF was de derde onderneming die uit eigen beweging bewijzen verstrekte voor de mondiale afspraken. Toen BASF haar bewijsmateriaal overlegde, beschikte de Commissie al over bewijzen voor deze afspraken, afkomstig van Chinook en Bioproducts. Los van de waarde van de bewijzen van Chinook was het bewijsmateriaal van Bioproducts op zich ruim voldoende om een doorslaggevend bewijs te vormen voor het bestaan van het kartel in de zin van deel B van de clementieregeling van 1996. Toen BASF haar bewijsmateriaal indiende, was zij derhalve niet de eerste onderneming die de Commissie doorslaggevende bewijzen van het bestaan van het kartel verschafte. Bijgevolg zijn de delen B en C van de clementieregeling van 1996 niet van toepassing op BASF, noch op de twee andere Europese producenten.

(24) Met betrekking tot de essentie van het bewijsmateriaal van BASF, dat zich tot de mondiale afspraken beperkte, kan worden gezegd dat dit wezenlijk heeft bijgedragen tot het vaststellen van het bestaan van de inbreuk in de zin van deel D van de clementieregeling van 1996, waar in mogelijke verminderingen van 10 tot 50 % wordt voorzien. Maar de waarde van de ingediende stukken bleef vrij beperkt gezien de vele bewijzen voor de mondiale afspraken die reeds in het bezit van de Commissie waren.

(25) Na de mededeling van punten van bezwaar te hebben ontvangen, deelde BASF de Commissie mee dat zij de feiten waarop de Commissie haar beweringen baseerde, niet fundamenteel betwistte, op enkele feitelijke correcties na waarmee de Commissie akkoord ging.

(26) Rekening houdend met de verschillende, hierboven genoemde aspecten van de samenwerking, oordeelt de Commissie dat BASF recht heeft op een vermindering met 20 % van de geldboete die de onderneming anders zou zijn opgelegd.

*UCB*

(27) UCB bracht de Commissie uit eigen beweging op de hoogte van negen kartelbijeenkomsten, die van maart 1994 tot oktober 1998 op Europees niveau werden gehouden. Zij noemde de deelnemers en gaf een korte, algemene beschrijving van hetgeen er werd besproken. Zij legde ook de indertijd opgestelde verslagen van de eerste twee kartelbijeenkomsten over, die in 1994 plaatsvonden. Ten tijde van de indiening van deze stukken door UCB was het de Commissie niet bekend dat er enige bijeenkomsten op Europees niveau hadden plaatsgevonden. Tezamen vormden deze bewijzen een aanzienlijke, materiële bijdrage tot het vaststellen van de inbreuk, ook al werden er voor de periode van 1995 tot 1998 geen schriftelijke bewijzen verstrekt die van die tijd dateren.

(28) Na de mededeling van punten van bezwaar te hebben ontvangen, deelde UCB de Commissie mee dat zij de feiten waarop de Commissie haar beweringen baseerde, niet fundamenteel betwistte, op enkele feitelijke correcties na waarmee de Commissie akkoord ging. In hetzelfde schrijven betoogde UCB evenwel dat zij weliswaar aan een aantal bijeenkomsten op mondiaal niveau had deelgenomen, maar dat zij nooit partij was geweest bij enige overeenkomst op mondiaal niveau. In de beschikking heeft de Commissie deze bewering als ongegrond van de hand gewezen. Aangezien UCB na ontvangst van de mededeling van punten van bezwaar in feite een wezenlijk onderdeel van de feiten waarop de Commissie haar beweringen baseerde, betwistte, komt zij derhalve niet in aanmerking voor een vermindering voor het niet-betwisten van de door de Commissie aangevoerde feiten.

(29) Rekening houdend met de verschillende, hierboven genoemde aspecten van de samenwerking oordeelt de Commissie dat UCB recht heeft op een vermindering met 30 % van de geldboete die de onderneming anders zou zijn opgelegd.

([1]) Op grond van punt 28 van de clementieregeling van 2002 vervangt deze vanaf 14 februari 2002 de mededeling van 1996 voor alle zaken waarin geen enkele onderneming met de Commissie contact heeft opgenomen om in aanmerking te worden genomen voor de gunstige behandeling die in die mededeling is beschreven. Aangezien in dit geval verschillende ondernemingen vóór 14 februari 2002 een clementieverzoek bij de Commissie hebben ingediend, is de clementieregeling van 1996 van toepassing.

*Akzo Nobel*

(30) In januari 2002 heeft Akzo Nobel uit eigen beweging een verslag over de Europese afspraken ingediend. Daarin werd een uitvoerige beschrijving gegeven van de strekking van de afspraken op Europees niveau alsook heel wat informatie die niet door UCB was verstrekt. Maar aangezien Akzo Nobel pas tweeënhalf jaar na de onthullingen van UCB met dit verslag kwam, dient dit in aanmerking te worden genomen bij de bepaling van de vermindering van de geldboete.

(31) Na de mededeling van punten van bezwaar te hebben ontvangen, deelde Akzo Nobel de Commissie mee dat zij de feiten waarop de Commissie haar beweringen baseerde, niet fundamenteel betwistte, op enkele feitelijke correcties na waarmee de Commissie akkoord ging.

(32) Rekening houdend met de verschillende, hierboven genoemde aspecten van de samenwerking, oordeelt de Commissie dat Akzo Nobel recht heeft op een vermindering met 30 % van de geldboete die de onderneming anders zou zijn opgelegd. Daarbij wordt enerzijds in aanmerking genomen dat het verslag van Akzo Nobel over de Europese afspraken ongeveer even waardevol was voor de Commissie als de informatie en bewijzen die UCB reeds dienaangaande had verstrekt, maar tweeënhalf jaar daarna werd ingediend, en anderzijds dat Akzo Nobel, in tegenstelling tot UCB, de feiten waarop de Commissie haar beweringen baseerde, niet betwistte. Bijgevolg dient aan beide ondernemingen hetzelfde verminderingspercentage te worden toegekend.

## 6. **Beschikking**

(33) De volgende ondernemingen hebben inbreuk gemaakt op artikel 81, lid 1, van het Verdrag en — vanaf 1 januari 1994 — artikel 53, lid 1, van de EER-overeenkomst door hun deelname voor de aangegeven perioden aan een geheel van overeenkomsten en onderling afgestemde feitelijke gedragingen bestaande uit het bepalen van prijzen, het verdelen van markten en het coördineren van hun optreden jegens concurrenten in de cholinechloridesector in de EER:

a) Akzo Nobel NV tezamen met Akzo Nobel Nederland BV, Akzo Nobel Chemicals International BV, Akzo Nobel Chemicals BV en Akzo Nobel Functional Chemicals BV, van 13 oktober 1992 tot en met 30 september 1998;

b) BASF AG, van 13 oktober 1992 tot en met 30 september 1998;

c) Bioproducts Incorporated, van 13 oktober 1992 tot en met 14 april 1994;

d) Chinook Group Limited Partnership, tezamen met Chinook Group Limited, van 13 oktober 1992 tot en met 14 april 1994;

e) DuCoa, LP, van 13 oktober 1992 tot en met 14 april 1994;

f) UCB SA, van 13 oktober 1992 tot en met 30 september 1998.

(34) Voor deze inbreuken worden de volgende geldboeten opgelegd:

a) Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Nederland BV, Akzo Nobel Chemicals International BV, Akzo Nobel Chemicals BV en Akzo Nobel Functional Chemicals BV, hoofdelijk aansprakelijk — 20,99 miljoen EUR;

b) BASF AG — 34,97 miljoen EUR;

c) UCB SA — 10,38 miljoen EUR.

(35) De in overweging 33 genoemde ondernemingen dienen onmiddellijk een einde te maken aan hun inbreuk, voorzover zij dat nog niet gedaan hebben. Zij onthouden zich voortaan van iedere handeling of gedraging die met de in deze zaak geconstateerde inbreuk overeenkomt, alsook van iedere handeling of gedraging die dezelfde of gelijkaardige doelstellingen of gevolgen heeft.